

Ontwerpbesluit op aanvraag omgevingsvergunning

het onderhouden, verduurzamen en herinrichten van de Dorpskerk te Bodegraven

1 Aanleiding

Op 1 december 2025 hebben wij een aanvraag om een omgevingsvergunning ontvangen. Het gaat over het onderhouden, verduurzamen en herinrichten van de Dorpskerk te Bodegraven op de locatie Oude Markt 1 te Bodegraven. Hieronder leest u hoe wij van plan zijn te besluiten op de aanvraag en de onderbouwing en voorschriften daarbij. Dit is nog niet het definitieve besluit.

Wij zijn bevoegd gezag voor het behandelen van deze aanvraag. Dit volgt uit artikel 5.12 van de Omgevingswet (hierna: Ow).

2 Ontwerpbesluit

Wij zijn van plan om de gevraagde omgevingsvergunning te verlenen. Wij verbinden voorschriften aan de vergunning. Deze leest u in de bijlage onder het kopje 'voorschriften'.

Het ontwerpbesluit heeft betrekking op de volgende activiteiten:

- Omgevingsplanactiviteit bouwwerken (artikel 5.1, lid 1, onder a Ow)
- Rijksmonument activiteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Ow)

De volgende bijlagen maken deel uit van dit ontwerpbesluit:

- Publiceerbare aanvraag (ons kenmerk D-2025-00159052)
- Aanvraagformulier omgevingsvergunning bouwen - omgevingsplanactiviteit (ons kenmerk D-2026-00105542)
- Aanvraag omgevingsvergunning inzake onderhouds- en verduurzamingsplan Dorpskerk Bodegraven (ons kenmerk D-2025-00159067)
- Aanvullende notitie - Onderhoud en verduurzaming Dorpskerk te Bodegraven (ons kenmerk D-2025-00159047)
- 2025-03-05 - planresult Rijnland - blad SI.01.- - Situatietekening Dorpskerk (ons kenmerk D-2025-00159051)
- 2025-11-20 - wijz b - Graaf en Verdiept - DO-201 - Uitwerking glazen pui entreehal toren (ons kenmerk D-2025-00159059)

- 2025-11-20 - wijz b - Graaf en Verdiept - DO-202 - Uitwerking achterzetkozijnen (ons kenmerk D-2025-00159050)
- 2025-11-20 - wijz a - Graaf en Verdiept - DO-203 - Uitwerking nieuwe in-uitgang koor (ons kenmerk D-2025-00159045)
- 2025-11-20 - wijz a - Graaf en Verdiept - DO-204 - Uitwerking glazen tochtportaal koor (ons kenmerk D-2025-00159058)
- 2025-11-20 - wijz a - Graaf en Verdiept - DO-205 - Uitwerking nieuwe doorgang kerkzaal-consistorie (ons kenmerk D-2025-00159053)
- 2025-11-20 - wijz a - Graaf en Verdiept - DO-206 - Herbestemming koorschot+doophekken+preekstoel (ons kenmerk D-2025-00159065)
- 2025-11-20 - Graaf en Verdiept - Det 01 tm 03 - tekeningen set (details nieuwe toegangen koor en consistorie) (ons kenmerk D-2025-00159049)
- 2025-09-11 - wijz a - Graaf en Verdiept - BS-101 - plattegrond Dorpskerk bestaand (ons kenmerk D-2025-00159064)
- 2025-11-20 - wijz a - Graaf en Verdiept - DO-101a - Nieuwe indeling Dorpskerk (ons kenmerk D-2025-00159066)
- 2025-09-11 - wijz a - Graaf en Verdiept - BS-002 - Zolder Kerkelijk Bureau (bestaand) (ons kenmerk D-2025-00159057)
- 2023-11-20 - Isoglas Proline 32 - voorbeeld uitwerking (ons kenmerk D-2025-00159060)
- referentiebeelden Isoglas Proline 32 stalen achterzetramen (ons kenmerk D-2025-00159061)
- juni 2025 - 20250715 - Dorpskerk Oude Markt 1 Bodegraven Bouwhistorische verkenningLQ (ons kenmerk D-2025-00159063)
- 2026-06-30 - 09.031-08 - Planresult - aanvullen info tbv aanvraag omgevingsvergunning inzake onderhouds- en verduurzamingsplan Dorpskerk Bodegraven incl bijlagen (ons kenmerk D-2026-00104371)
- 09.031-08 Dorpskerk, aanvullende informatie 20260708 incl bijlagen (ons kenmerk D-2026-00110668)

Omdat voornoemde documenten bij de aanvrager bekend en aanwezig zijn, worden deze niet met dit besluit meegezonden.

Mogelijk heeft of u nog een andere vergunning nodig of moet u nog een andere melding indienen. Dit kunt u nagaan met de vergunningencheck op <https://omgevingswet.overheid.nl/>.

Dit besluit gaat een dag nadat vier weken zijn verstreken sinds de dag van terinzagelegging in, omdat het een uitgebreide procedure betreft (Rijksmonument). Wij adviseren u om belanghebbenden te informeren over uw project. Dit voorkomt in veel gevallen dat er beroep wordt ingesteld. Belanghebbenden kunnen bij de bevoegde rechter een verzoek om voorlopige voorziening doen. De vergunning treedt in dit geval niet eerder in werking nadat op dat verzoek een beslissing is genomen. Wij adviseren u daarom de beroepstermijn af te wachten.

3 Onderbouwing

De volgende inhoudelijke overwegingen liggen aan dit besluit ten grondslag:

3.1 Omgevingsplanactiviteit bouwwerken (artikel 5.1, lid 1, onder a Ow)

- Het ingediende plan is gelegen in het gebied waar tot 1 januari 2024 het bestemmingsplan "Kern Bodegraven" gold. Dit bestemmingsplan is thans onderdeel geworden van het omgevingsplan van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk (5 april 2024). De locatie heeft daarin de functie "Maatschappelijk" en "Waarde - Archeologie 1".
- Het bouwwerk waarop het bouwplan betrekking heeft, is voorzien in het gebied waar de bestemmingsplannen "Parapluplan Parkeren Bodegraven-Reeuwijk", "Parapluplan Cultuurhistorie Bodegraven-Reeuwijk", "Parapluplan Archeologie" en "Paraplubestemmingsplan Wonen" tot 1 januari 2024 van kracht waren. Deze bestemmingsplannen zijn ook onderdeel geworden van het omgevingsplan van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk (5 april 2024).
- Het ingediende plan is in overeenstemming met het omgevingsplan.
- De (Advies)commissie Omgevingskwaliteit heeft, beoordeeld naar de criteria van de Welstandnota, een positief advies over het plan gegeven. Wij hebben dit advies overgenomen.
- Het plan voldoet hiermee aan redelijke eisen van welstand.
- De gevraagde vergunning voor deze activiteit kan daarom worden verleend, mits aan de onder de voorschriften vermelde voorwaarden wordt voldaan.

3.2 Rijksmonument activiteit (artikel 5.1, lid 1, onder b Ow)

- Het pand is op de rijksmonumentenlijst geplaatst onder nummer 9751.
- De (Advies)commissie Omgevingskwaliteit heeft een positief advies over het plan gegeven. Wij hebben dit advies overgenomen.
- De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft een positief advies onder voorwaarden over het plan gegeven. Wij hebben dit advies overgenomen. De adviezen zijn als bijlage toegevoegd.
 - In het tweede advies wordt de volgende voorwaarde gesteld: Indien de buitenunit in het dak van de consistorie geïntegreerd wordt en de bovenzijde van het koorschot niet verwijderd of geopend wordt, dan zijn er geen overwegende bezwaren meer en kan de vergunning verleend worden. Dit is reeds aangepast in het document met nummer D-2026-00104371.
- Het pand bezit elementen van cultuurhistorische waarden die gerespecteerd dienen te blijven. Uit de ingediende bescheiden blijkt dat deze cultuurhistorische waarden in het verbouwings- en restauratieplan gerespecteerd blijven.
- De gevraagde vergunning voor deze activiteit kan daarom worden verleend, mits aan de onder de voorschriften vermelde voorwaarden wordt voldaan.

3.3 Technische bouwactiviteit (artikel 5.1, lid 2, onder a Ow)

- Op grond van de verstreckte gegevens en bescheiden is het aannemelijk dat het bouwplan voldoet aan het Besluit bouwwerken leefomgeving.
- De gevraagde vergunning voor deze activiteit kan daarom worden verleend, mits aan de onder de voorschriften vermelde voorwaarden wordt voldaan.

4 Procedure

Hieronder staat welke procedure wij hebben gevolgd om tot dit besluit te komen.

- Wij hebben dit ontwerpbesluit voorbereid volgens de uitgebreide procedure (paragraaf 16.5.3 Ow).
- Wij hebben de aanvrager op 23 maart 2026 gevraagd ontbrekende gegevens op te sturen. Wij hebben de gegevens op 23 april 2026 ontvangen.
- De procedure is op verzoek van de aanvrager op 29 juni 2026 met 28 dagen opgeschort.
- De beslistermijn is in totaal 59 dagen onderbroken geweest.
- Wij hebben de aanvraag en de gegevens die erbij horen getoetst aan vigerende wet- en regelgeving. De aanvraag is compleet en bevat voldoende informatie om in behandeling te nemen.
- Wij hebben de beslistermijn met zes weken verlengd. Dit hebben wij schriftelijk bekendgemaakt.
- De aanvraag en het ontwerpbesluit worden zes weken ter inzage gelegd voor zienswijzen.

Dit is een ontwerpbesluit en is daarom niet ondertekend.

Dit document is digitaal vastgesteld.

Voorschriften

Omgevingsplanactiviteit bouwwerken

- De start van de werkzaamheden moet 2 werkdagen voordat u begint doorgegeven worden aan de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de Omgevingsdienst Midden-Holland. De afronding van de werkzaamheden moet de eerste werkdag na beëindiging doorgegeven worden aan de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de Omgevingsdienst Midden-Holland. Dit kan door toezending van een e-mailbericht naar bwt@odmh.nl o.v.v. start/afronding werkzaamheden, de locatie en ons kenmerk.
- Het bouwwerk moet worden gebouwd volgens de regels van het Besluit bouwwerken leefomgeving.
- Het plan moet worden uitgevoerd overeenkomstig de in dit besluit genoemde bijlagen.

Rijksmonument activiteit (rijksregels)

- Gelet op de cultuurhistorische waarden is het noodzakelijk dat de werkzaamheden door de gemeente worden begeleid en dat de gemeentelijk monumenteninspecteur de te houden bouwvergaderingen bijwoont. Wij verzoeken u daarom ten minste 3 dagen vóór de aanvang van de werkzaamheden contact op te nemen met de monumenteninspecteur van de afdeling Bouw- en Woningtoezicht via telefoonnummer 088 - 54 50 001.
- Indien tijdens werkzaamheden de grond wordt "geroerd", en hierbij een zaak wordt gevonden waarvan men weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is, dan dienen de vergunde activiteiten te worden gestaakt totdat goedkeuring is gegeven de activiteiten te hervatten.
- Indien er tijdens de uitvoering van de werkzaamheden tot dan toe onbekende onderdelen in het monument worden aangetroffen, waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze cultuurhistorische waarde bezitten, dienen de vergunde activiteiten te worden gestaakt totdat door de monumenteninspecteur van de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de ODMH goedkeuring is gegeven de activiteiten te hervatten.
- Afwijken van het goedgekeurde verbouwings- en restauratieplan is niet toegestaan.

Technische bouwactiviteit (rijksregels)

- Voor de start en de afronding van de werkzaamheden geldt een informatieplicht. Dit houdt in dat u minimaal 2 dagen voor aanvang van de werkzaamheden én de 1e werkdag na afronding van de werkzaamheden ons hierover moet informeren. U dient ons te informeren via uw vergunning/dossier in het Omgevingsloket <https://omgevingswet.overheid.nl>. Of door toezending van een e-mailbericht naar bwt@odmh.nl o.v.v. start/afronding werkzaamheden, de locatie en ons kenmerk.
- Het bouwwerk moet worden gebouwd volgens de regels van het Besluit bouwwerken leefomgeving.
- Ten minste 3 weken vóór de aanvang van de werkzaamheden moeten de onderstaande gegevens ter goedkeuring bij de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de ODMH worden voorgelegd via <https://constructiestukken.odmh.nl/>. Voordat tot uitvoering wordt overgegaan, moeten deze gegevens goedgekeurd in bezit zijn van de vergunninghouder:

Constructie

- a. De statische berekeningen en tekeningen van de draag- en stabiliteitsconstructies. Met de statische berekeningen moet aangetoond worden dat de sterkte, stijfheid en stabiliteit van het bouwwerk na uitvoering van het bouwplan voldoende is verzekerd.
 - b. Het palenplan, inclusief de statische berekeningen en tekeningen Het draagvermogen van de palen moet door middel van een berekening worden vastgesteld op basis van een ter plaatse gemaakte sondering.
 - c. Een controleberekening van de bestaande constructies ter plaatste van de wijzigingen.
 - d. Constructieve details, verankeringen, gewicht- en stabiliteitsberekeningen.
- Een risicomatrix moet de risico's voor de veiligheid duiden die verbonden zijn aan de bouwwerkzaamheden. Als de risicomatrix het noodzaakt, dient u een veiligheidscoördinator aan te stellen en een bouwveiligheidsplan op te stellen.
 - Het geluidsniveau van de buitenunit van de warmtepomp mag niet hoger zijn dan 40 dB op de dichtstbijzijnde perceelsgrens.
 - Het bouwafval moet op de bouwplaats gescheiden worden in fracties. Dit betreft gevaarlijk aangeduide afvalstoffen (hoofdstuk 17 Regeling Europese afvalstoffenlijst), steenachtig sloopafval, gipsblokken en gipsplaatmateriaal, indien meer dan 1 m³, bitumineuze of teerhoudende dakbedekking, indien meer dan 1 m³, teer- of niet teerhoudend asfalt, indien meer dan 1 m³, dakgrind, indien meer dan 1 m³ en overig afval. Gevaarlijke stoffen mogen niet worden gemengd of gescheiden. De fracties moeten op het bouwterrein gescheiden worden gehouden en gescheiden worden afgevoerd.

Mededelingen

Algemeen

- Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de afdeling Bouw- en Woningtoezicht van de ODMH via telefoonnummer 088 - 54 50 001.
- Bij correspondentie over dit besluit en bij het indienen van (vervolg)bescheiden graag het kenmerk vermelden.

Overige en toestemmingen

- Voor het plaatsen van een steiger, keet, container of iets dergelijks op de openbare weg of in het plantsoen is mogelijk een afzonderlijke toestemming nodig.
- Op verschillende wegen in het buitengebied zijn breedte- en gewichtsbependingen van kracht, met name in het Reeuwijkse Plassengebied. Dit kan eventueel bependeringen inhouden ten

aanzien van de aanvoer van bouwmaterialen en constructies. Meer informatie over de verkeersbeperkingen kunt u vinden op de gemeentelijke website: <https://gemeente.bodegraven-reeuwijk.nl/verkeersontheffingen>. Voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden moet u voor overschrijdingen goedkeuring hebben via de afdeling Inwoners en Bedrijven van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

- Als meer dan 10 m³ sloopafval vrijkomt, moet een sloopmelding worden gedaan. Bij het verwijderen van asbest is altijd een sloopmelding verplicht, ook als het om minder dan 10 m³ gaat. Bij verbouw-, renovatie- of sloopwerkzaamheden aan bouwdelen van vóór 1994 moet worden onderzocht of deze asbest bevatten. Dit onderzoek mag wettelijk alleen worden uitgevoerd door een gecertificeerd inventarisatiebedrijf. De resultaten van het onderzoek worden vastgelegd in een asbestinventarisatierapport. De sloopmelding moet minimaal vier weken vóór de werkzaamheden worden ingediend via <https://omgevingswet.overheid.nl>, met daarbij - indien van toepassing - het asbestinventarisatierapport van het gecertificeerde inventarisatiebedrijf.
- Wij wijzen u erop dat activiteiten die invloed hebben op de fysieke leefomgeving een negatieve invloed kunnen hebben op beschermde dieren en/of planten. De kans is namelijk aanwezig dat er beschermde soorten aanwezig zijn op de locatie waarop u de werkzaamheden wilt uitvoeren. Om te bepalen of er beschermde dieren en/of planten voorkomen op of nabij uw locatie, adviseren wij u een deskundige in te schakelen. Uit onderzoek van deze deskundige kan blijken dat er eveneens een aanvraag voor de activiteit 'Flora en fauna' noodzakelijk is.
- In de gemeente is de 'Beleidsregel Landelijke richtlijn bouw- en sloopveiligheid' van kracht, ter voorkoming of beperking van overlast en schade voor omwonenden en andere belanghebbenden als gevolg van hei-, bouw- en sloopwerkzaamheden. Deze beleidsregel kan van toepassing zijn op de door u aangevraagde activiteiten.

Aandachtspunten tijdens uitvoering

- Indien het noodzakelijk is dat de openbare weg en of het trottoir geheel of gedeeltelijk moet worden afgesloten of dat op een andere wijze het verkeer wordt belemmerd of mogelijk in gevaar wordt gebracht moet vooraf overleg worden gevoerd met de afdeling beheer openbare ruimte van de gemeente.
- Vóór de start van heiwerkzaamheden en/of graafwerkzaamheden moet via een KLIC-melding informatie over de ligging van kabels en leidingen worden opgevraagd. Dit om graafschade te voorkomen en de veiligheid van de graver en de directe omgeving te bevorderen. De kabel en leiding informatie moet op locatie aanwezig zijn tijdens de werkzaamheden. De KLIC-melding kan worden gedaan via de website: www.kadaster.nl of telefoonnummer 0800-0080.
- Alle schade die toegebracht wordt aan gemeentelijke eigendommen als straat, trottoir, plantsoen, riool, zullen bij de vergunninghouder worden geclaimd. Wij stellen hierbij vast dat naar onze overtuiging deze eigendommen zich in een goede staat bevinden.
- Wij wijzen u erop dat u naast de omgevingsvergunning rekening moet houden met het privaatrecht (het onderlinge recht tussen privépersonen) op grond van het Burgerlijk Wetboek.

Bijlage 1: RCE advies 1786141 Oude Markt 1, 2411AW Bodegraven, RM 9571

Datum 17 maart 2026

Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning (nog) niet te verlenen. Met het grootste deel van de voorgestelde wijzigingen kan vanuit oogpunt van monumentenzorg worden ingestemd, maar het gedeeltelijk verwijderen van het koorschot en het maken van een loggia in de kap van de consistorie stuit op bezwaren.

In onderstaande motivering licht ik dit nader toe en benoem ik de benodigde aanpassingen in het plan die tot een positief advies kunnen leiden. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

Het plan betreft enkele (interieur)wijzigingen die voortkomen uit de wens om het kerkgebouw te verduurzamen en aan te passen aan het hedendaagse gebruik. De verduurzamingsmaatregelen bestaan uit het vernieuwen van de vloerverwarming, het installeren van een warmtepomp, het aanbrengen van binnenvoorzetbeglazing en het maken van twee tochtluizen.

De overige wijzigingen hebben betrekking op de herinrichting van de kerk en bestaan uit het aanbrengen van een extra (vlucht)uitgang aan de zuidoostkant van het koor, het terugbrengen van een doorgang tussen consistorie en schip en het verwijderen en verplaatsen van historische interieuronderdelen waaronder kerkbanken, de preekstoel, het doophek en het koorschot.

Motivering

De Hervormde kerk is een laatgotisch kerkgebouw met driebeukig schip en een langgerekt eenbeukig koor met vijfzijdige sluiting. In 1829 werd tegen de zuidzijde van het koor een consistoriekamer aangebouwd en in 1859 werd het schip zowel aan de noord- als de zijde van een aanbouw voorzien. Het interieur van de kerk is geheel vernieuwd na een brand in 1672. In de vloer bevinden zich nog enkele grafzerken uit de 17e en 18e eeuw. Overige bijzondere historische interieuronderdelen zijn onder meer de eikenhouten preekstoel en het doophek uit 1674, beide met koperen lezenaar, een rijk gesneden orgelkas uit 1761 met orgelgalerij, drie achttiende eeuwse luifelbanken en het koorschot waarvan de onderzijde uit 1674 dateert en de bovenzijde met draperieschildering uit circa 1837. De huidige verschijningsvorm van de kerk is tijdens een grootschalige restauratie in de jaren 1968-73 tot stand gekomen. Toen is niet alleen de buitenschil gerestaureerd en gewijzigd, maar heeft ook een herinrichting van het interieur plaatsgevonden.

De kerk is nog steeds als zodanig in gebruik bij de Hervormde Gemeente. Om het gebouw aan te passen aan de hedendaagse eisen en wensen op het gebied van gebruik, comfort en verduurzaming, is voorliggend plan opgesteld. Hieronder ga ik puntsgewijs in op de voorgestelde wijzigingen:

Vervangen van de vloerverwarming

De huidige vloerverwarming is aangebracht bij de restauratie van 1968-73. De oude vloer is toen uit de kerk verwijderd en slechts gedeeltelijk teruggeplaatst (zerken en hardstenen plavuizen). De rest van de vloer werd aangevuld met nieuwe plavuizen en cementtegels. Vanwege deze eerdere ingrepen gaan er met het vervangen van de vloerverwarming -waarbij de bestaande hardstenen plavuizen en zerken herplaatst zullen worden- geen monumentale waarden verloren en daarom is hiertegen geen bezwaar.

Verduurzaming verwarmingsinstallatie

Het voorstel is om een lucht-water warmtepomp met een buitenunit aan de cv-installatie toe te voegen. Vanuit het oogpunt van verduurzaming begrijp ik deze wens, maar vanuit oogpunt van monumentenzorg heb ik bezwaar tegen de voorgestelde plaatsing van de buitenunit. Het idee is om deze op de zolder van het kerkelijk bureau te plaatsen en daartoe een loggia te creëren. Dat is een onwenselijk ingreep in de kap uit 1829. Het betekent niet alleen een aantasting van (de hoofdvorm van) het dak en de kapconstructie, maar brengt ook kans op lekkages met zich mee. Daarom ben ik over het algemeen geen voorstander van loggia's in monumentale daken. Ik begrijp dat er is gezocht naar een plaatsing uit het zicht, maar ik verzoek andere locaties te laten onderzoeken en deze ingreep in het dak te voorkomen.

Plaatsen van binnenvoorzetramen

Om koudeval bij de vensters te beperken, worden binnenvoorzetramen voorgesteld. De bestaande vensters zijn bij de restauratie rond 1970 met grote aandacht voor materiaalgebruik, profilering en detaillering vernieuwd. Het is positief dat deze door de toepassing van binnenvoorzetbeglazing geheel behouden blijven. Het toevoegen van binnenvoorzetramen heeft uiteraard wel gevolgen voor het beeld, maar door de ranke vormgeving en de zorgvuldige uitwerking per type venster en afstemming op de bestaande raamindeling en kleuren, zijn die gevolgen acceptabel.

Toevoegen van twee tochtsluizen

De toreningang en de nieuw te maken kooruitgang (zie volgende alinea) zullen beide voorzien worden van een tochtsluis. Deze worden uitgevoerd als reversibele, eigentijdse toevoegingen; in de toren wordt een aluminium pui met glazen schuifdeuren tegen de bestaande tussenvloer geplaatst en in het koor een volledig hardglazen portaal. Hoewel deze toevoegingen enigszins inbreuk maken op het historische karakter van de ruimtes waarin ze worden aangebracht, is de invloed op de ruimtelijke beleving niet zodanig dat dit tot overwegende bezwaren leidt.

Aanbrengen van een extra (vlucht)uitgang

Omdat het aantal zitplaatsen in de kerk toeneemt, moet de capaciteit van de vluchtwegen aangepast worden. Daartoe voorziet het plan in een extra uitgang aan de zuidoostkant van het koor. Tot de restauratie van 1968-73 bevond zich op deze plaats ook al een opening. Hierdoor gaat met het maken van de nieuwe deur geen historisch muurwerk verloren. De vormgeving van de uitgang is overeenkomstig de toegang in de zijruimte van de kerktoeren en passend bij de kerk. Om deze redenen beschouw ik het aanbrengen van deze extra deur als een ondergeschikte ingreep waarmee kan worden ingestemd.

Terugbrengen doorgang tussen consistorie en schip

Oorspronkelijk was er een doorgang aanwezig tussen het schip en de in 1829 aangebouwde consistorie. Die doorgang is bij de restauratie rond 1970 dichtgezet. Omdat met het heropenen van deze doorgang geen bouwhistorische waarden in het geding zijn en de vormgeving van de deur passend is, kan ik hiermee instemmen.

Herinrichting interieur

Als gevolg van de werkzaamheden aan de vloerverwarming, moet de bestaande interieurinrichting tijdelijk verwijderd worden. Dit wordt aangegrepen om de indeling van het interieur te wijzigen. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- *Verplaatsen liturgisch centrum en wijzigen banken- en stoelenplan*

Het interieur van de kerk is in de loop der tijd diverse keren aangepast waarbij ook het liturgisch centrum –bestaande uit de zeventiende eeuwse preekstoel en dooptuin– van plaats is veranderd. Het verhuisde vanaf de jaren 1890 naar verschillende locaties aan de zuidzijde

van het schip en sinds de restauratie van 1968–73 bevindt het zich op de huidige centrale plek voor het koorschot. In samenhang hiermee is ook (de oriëntatie van) het banken- en stoelenplan meermaals aangepast.

Vanwege de groeiende kerkgemeenschap is nu de wens om het liturgisch centrum wederom te verplaatsen (ditmaal naar de noordzijde van het schip) en het banken- en stoelenplan te wijzigen. De preekstoel wordt iets in hoogte aangepast en –inclusief klankbord en bestaande trap– tegen de noordoostelijke kolom geplaatst, met daaromheen de doophekken (eventueel aangevuld met delen in dezelfde stijl en afmetingen). Het monumentale liturgisch centrum blijft zodoende geheel intact.

Ook de historische luifelbanken blijven behouden en worden op een passende wijze langs de noord- en zuidgevel herplaatst. De overige kerkbanken, die dateren van de restauratie 1968–73, zullen plaats maken voor stoelen. Hoewel deze banken vakkundig zijn gemaakt, gaan met het verwijderen hiervan geen bijzondere bouwhistorische waarden verloren.

Omdat de historisch waardevolle interieuronderdelen behouden blijven en de wijzigingen in lijn liggen met de (liturgische) ontwikkelingsgeschiedenis van deze kerk, kan ik instemmen met de voorgestelde verplaatsing en aanpassing van het liturgisch centrum en de banken.

- *Verplaatsen en (gedeeltelijk) verwijderen koorschot*

Om (het aantal zitplaatsen in) de kerkzaal te vergroten, wordt voorgesteld het koorschot één travee dieper het koor in te plaatsen. Daarbij worden de middelste delen van het koorschot gedemonteerd en opgeslagen, evenals de bovenste beschilderde delen.

Het koorschot is evenals bovengenoemde interieur-onderdelen al meerdere keren verplaatst en heeft op verschillende posities in het koor gestaan. Tegen de verplaatsing van het schot in het koor heb ik daarom geen bezwaar. Het gedeeltelijk verwijderen daarentegen is uit oogpunt van monumentenzorg niet acceptabel. Het koorschot met draperiebeschildering vormt de monumentale tegenhanger van de eveneens beschilderde orgelwand aan de andere zijde van het schip. Dit ensemble is in fasen tot stand gekomen in circa 1674, 1761-1772 en 1837 en is van hoge monumentale waarde. Het verwijderen van delen van het koorschot betekent dat deze bijzondere samenhang verloren gaat.

De motivatie om de onderste delen van het koorschot te demonteren is het maken van een vluchtweg. De bovenste delen worden verwijderd vanwege de lichtinval in de kerk en de ruimte in het koor die gebruikt zal gaan worden als koffiecorner. Deze aanpassing zijn niet noodzakelijk voor het (liturgisch) gebruik van de kerk; mijns inziens kunnen de bestaande deuren in het koorschot (eventueel in geopende toestand) gebruikt worden om te vluchten en kan er met andere middelen een plezierige koffiecorner worden gecreëerd (inrichting en verlichting). Ik adviseer daarom het waardevolle koorschot in zijn geheel te behouden en het plan op dit punt aan te laten passen.

- Gelet op bovenstaande kan er grotendeels worden ingestemd met de gewenste wijzigingen, maar zijn er vanuit het monumentenbelang bezwaren tegen het maken van een loggia in de kap van de consistorie en het gedeeltelijk verwijderen van het koorschot. Ik adviseer u daarom de vergunning nog niet te verlenen en het plan op deze punten te laten herzien.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij 'Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl.

Bijlage 2: RCE advies 1855386 Oude Markt 1, 2411AW Bodegraven, RM 9571

Datum 19 juni 2026
Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning niet te verlenen omdat de aangepaste voorstellen voor de plaatsing van de warmtepompbuitenunit en voor de omgang met het koorschot nog steeds op bezwaren stuiten. Met alle overige planonderdelen kan worden ingestemd.

Indien de buitenunit in het dak van de consistorie geïntegreerd wordt en de bovenzijde van het koorschot niet verwijderd of geopend wordt, dan zijn er geen overwegende bezwaren meer en zou ik adviseren de vergunning te verlenen.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag. De nu voorgelegde stukken bevatten een aanpassing van de aanvraag waarover ik u eerder heb geadviseerd onder referentienummer 1786141.

Het plan

Het plan betreft enkele (interieur)wijzigingen die voortkomen uit de wens om het kerkgebouw te verduurzamen en aan te passen aan het hedendaagse gebruik. De nu voorgelegde planaanpassingen hebben specifiek betrekking op het plaatsen van een warmtepompbuitenunit en het aanpassen van het koorschot in de kerk.

Motivering

In mijn advies eerdere advies over het plan -dat meer wijzigingen bevat dan bovengenoemde twee planonderdelen- heb ik aangegeven dat vanuit oogpunt van monumentenzorg met het grootste deel van de voorgestelde wijzigingen kan worden ingestemd, maar dat het gedeeltelijk verwijderen van het koorschot en het maken van een loggia in de kap van de consistorie om daar een warmtepompbuitenunit te kunnen plaatsen op bezwaren stuit. Uit de aangeleverde aanvullende informatie met planaanpassing blijkt dat mijn advies serieus is opgepakt en dat er naar alternatieven is gezocht. Dat waardeer ik.

Verduurzaming verwarmingsinstallatie

Naar aanleiding van mijn eerdere advies is gezocht naar een andere locatie voor het plaatsen van de buitenunit van de gewenste warmtepomp. Ik had bezwaar tegen de plaatsing in een loggia in de kap van de consistorie vanwege de aantasting van (de hoofdvorm) het dak en de kapconstructie uit 1829 en de kans op lekkages. Het nieuwe voorstel is om de buitenunit tegen de uitbouw aan de noordzijde van de kerk te plaatsen.

De keuze voor deze locatie kan ik volgen, omdat het gaat om een redelijk recente uitbouw (de in 1968-71 gebouwde sacristie) en deze zijde van de kerk niet goed zichtbaar is door de aangrenzende groenstrook. Desondanks heeft ook deze oplossing negatieve invloed op de monumentale waarden omdat de betongrijze kast van de buitenunit afbreuk doet aan het historisch karakter van de gevel en de beeldwaarde. De initiatiefnemer geeft dit zelf ook al aan en vraagt daarom om een heroverweging van een plaatsing uit het zicht (in de kap van de consistorie).

Nu er eigenlijk geen geschikte plaats voor een buitenunit blijkt te zijn en omdat mijn eerder genoemde bezwaren specifiek gericht waren op het maken van een loggia in de kap, doe ik graag de suggestie

om te kiezen voor een in-dak constructie en de buitenunit in het dak van de consistorie te integreren. Dit komt tegemoet aan de wens om de buitenunit uit het zicht en in de consistorie te plaatsen, maar stuit niet op de eerdergenoemde bezwaren van een loggia. Indien het plan op die wijze aangepast zou worden, zou ik positief kunnen adviseren.

Verplaatsen en (gedeeltelijk) verwijderen koorschot

Ook voor het aanpassen van het koorschot is een gewijzigd voorstel ingediend. Met het verplaatsen van het schot om (het aantal zitplaatsen in) de kerkzaal te vergroten, heb ik reeds ingestemd. Mijn bezwaren richtten zich op het demonteren en opslaan van delen van het koorschot.

Het koorschot met draperiebeschildering vormt de monumentale tegenhanger van de eveneens beschilderde orgelwand en de twee tekstborden aan de andere zijde van het schip. Dit ensemble is in fasen tot stand gekomen in circa 1674, 1761 1772 en 1837 en is van hoge monumentale waarde. Dat hier aan beide zijden van de kerkzaal zo'n beschilderde wand aanwezig is, is echt heel bijzonder en daarom hecht ik veel waarde aan het behoud van dit unieke ensemble.

Het nieuwe voorstel is om het beschilderde schot in twee delen om te slaan tegen de binnenzijde van de noord- en zuidgevel. De stolpramen in het midden van het schot worden opgeslagen in de gebedsruimte ten zuiden van de toren. Het koorschot is dan weliswaar in delen nog aanwezig in de kerk, maar niet meer als zodanig beleefbaar. De visuele samenhang die nu aanwezig is, gaat dan (evenals in het vorige voorstel) verloren. Het gaat daarbij niet alleen om de samenhang in de kerkzaal tussen beide beschilderde wanden, maar ook om de samenhang tussen het bovenste en onderste deel van het koorschot. De draperieschildering op het schot wordt aan de onderzijde beëindigd door een balustrade. Zonder de aansluiting op het onderste deel zweeft dit loos in de ruimte. Ik blijf daarom bij mijn advies om het bovenste deel van het koorschot met beschilderde delen, ramen en het verhoogde middendeel volledig te handhaven.

Omdat het verwijderen van de middelste delen van het onderste stuk van het koorschot minder ingrijpende gevolgen heeft voor de monumentale waarden, kan ik -mede gelet op de aanvullende motivering- mijn eerdere advies op dat punt herzien. Samenvattend betekent dit dat ik kan instemmen met het demonteren en opslaan van de middelste delen ten behoeve van een looppad, mits de overige delen in het koorschot behouden blijven (voor de duidelijkheid: de overige delen zijn de beschilderde delen A, B en C, de ramen D en het verhoogde middendeel E, zoals aangeduid op tekening DO 206 d.d. 20-11-2025).

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij 'Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl.